

УДК 94(477).726.5

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/53-2-7>

Василь ХОМІЦЬКИЙ,

orcid.org/0000-0002-9505-7266

здобувач кафедри всесвітньої історії і релігієзнавства

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,

вчитель історії

Староолексинецька ЗОШ I-III ст. Тернопільська обл.

(Тернопіль, Україна) *vasulko1973@gmail.com*

ДЕСТРУКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ УПЦ МП В ПЕРІОД 1992–2022 РР.

У статті розглянуто деструктивну діяльність так званої УПЦ МП в період з 1992–2022 рр. Методологія дослідження базується на принципах історизму, науковості, об'єктивності та логічності. Використовуються загальнонаукові методи: аналіз, порівняння та узагальнення. Наукова новизна полягає в тому, що деструктивні дії так званої організації УПЦ МП філії РПЦ і її співробітників в період війни з 2014 р. і повномасштабної військової агресії російської федерації проти України з лютого 2022 р., проявили всю сутність буття цієї структури, як в АР Крим, так і в Україні. Очільник РПЦ патріарх Кирило (Гундяєв) благословив іконою російську гвардію, щоб йшла вбивати українців. Брянський архієрей роздає пам'ятки-благословення про знищення української нації. Бучанську різню, де численна кількість жінок і дівчат було звалтовано, відбувались численні катування і розстріли мирного населення, Гундяєв назвав «подвигом» російських солдатів. Ряд духовних осіб під час війни були корегувальниками вогню, здавали інформацію ворогу про дислокацію, або пересування української техніки. З хлібом і сіллю зустрічали ворогів на окупованих територіях. Храми використовували або під казарми, або під військові склади. Дзвіниці служили пристрільним місцем для ворожих снайперів. Під час війни філія РПЦ влаштувала 17 липня 2022 р. молебен до царя Миколая в Києво-Печерській і Почаївській лаврах.

В період лютий-травень ряд парафій УПЦ МП вирішили перейти в склад ПЦУ. Керівництво філії РПЦ в Україні вирішило в день 30-річчя з дня Харківського псевдособору, знову зібратись і внести зміни в статут, адже там зазначалось підпорядкування РПЦ. Тривалий час «оновлений» статут приховували, вірянам оголошували в храмах, що від 26 травня 2022 р. вже повністю самостійні, але на справді ця трагікомедія, позитивних кроків для так званої УПЦ МП не принесла. Територіальні громади, поодинокі районні, і обласні ради разом з юристами приймали рішення про заборону даної «церковної» організації, як терористичної.

Висвітлено діяльність УПЦ МП в період 1991–2022 р. В процесі дослідження виявлено процес церковної деструкції. Визначено, що вищеназвана структура з'являється в релігійному середовищі України після Харківського псевдособору в травні 1992 р. Досліджено, що деструктивна діяльність УПЦ МП у визначений період була цілеспрямованою. Проаналізовано негативні наслідки деструктивної діяльності, як для українського православ'я, так і держави України загалом.

Ключові слова: УПЦ МП, РПЦ, ПЦУ, Томос, предстоятель, патріарх, митрополит.

Vasyl KHOMITSKY,

orcid.org/0000-0002-9505-7266

Candidate of the World Department History and Religious Studies

Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk,

History Teacher

Starooleksinets Secondary School of I-III grades Ternopil region

(Ternopil, Ukraine) *vasulko1973@gmail.com*

DESTRUCTIVE ACTIVITIES OF THE UOC MP IN UKRAINE IN THE PERIOD 1992–2022

The article examines the destructive activities of the so-called UOC MP in the period from 1992 to 2022. The research methodology is based on the principles of historicism, science, objectivity and logic. General scientific methods are used: analysis, comparison and generalization. The scientific novelty lies in the fact that the destructive actions of the so-called organization of the UOC MP, a branch of the Russian Orthodox Church and its employees during the war since 2014 and the full-scale military aggression of the Russian Federation against Ukraine since February 2022 revealed the entire essence of the existence of this structure, as in AR Crimea, as well as in Ukraine. The head of the Russian Orthodox Church, Patriarch Kyrylo (Gundyaev), blessed the Russian Guard with an icon to go kill Ukrainians. The Bryansk bishop distributes souvenirs-blessings about the destruction of the Ukrainian nation. Gundyayev called the Buchansk massacre, where a large number of women and girls were raped, numerous tortures and shootings took place, a "feat" of Russian

soldiers. During the war, a number of clerics were fire adjusters, providing information to the enemy about the location or movement of Ukrainian equipment. Enemies in the occupied territories were met with bread and salt. Temples were used either as barracks or as military warehouses. The bell towers served as a firing point for enemy snipers. During the war, a branch of the Russian Orthodox Church held a prayer service for Tsar Nicholas in the Kyiv Pechersk and Pochaiv Lavra.

In the February-May period, a number of parishes of the UOC MP decided to join the OCU. The leadership of the branch of the Russian Orthodox Church in Ukraine decided on the 30th anniversary of the Kharkiv pseudo-cathedral to meet again and make changes to the charter, because it stated the subordination of the Russian Orthodox Church. For a long time, the "updated" statute was hidden, the faithful were told in the churches that from May 26, 2022 they will be completely independent, but in reality this tragicomedy did not bring positive steps for the so-called UOC MP. Territorial communities, individual district and regional councils, together with lawyers, decided to ban this "church" organization as a terrorist organization. The study of this topic required the following tasks to be solved: to find out the specifics of the destructive activity of the UOC MP; to reveal the destructive process of the branch of the Russian Orthodox Church in Ukraine during the war period of 2014–2022.

The activities of the UOC MP in the period 1991–2022 are covered. The process of church destruction was revealed in the process of research. It was determined that the above-mentioned structure appeared in the religious environment of Ukraine after the Kharkiv pseudo-cathedral in May 1992. It was investigated that the destructive activity of the UOC MP during the specified period was purposeful. The negative consequences of destructive activities, both for Ukrainian Orthodoxy and the state of Ukraine in general, are analyzed.

Key words: UOC-MP, ROC, PCU, Tomos, Primate, Patriarch, Metropolitan.

Постановка проблеми. Набуття Україною державного суверенітету в серпні 1991 р., спричинило швидкий розвиток політичних і соціальних процесів усіх сферах. Українське православ'я розпочало процес відродження. Позитивні зміни, як виявилось, були не всім до снаги. В українському політикумі ще багато залишалось ідеологічних працівників, які дивились із ностальгією в сторону Москви.

Вплив Росії на Україну набирав обертів через фінансові потоки. Російське православ'я і політична влада рф розробили доктрину «русского міру», для того щоб руйнувати Україну і її національну ідентичність зсередини, з церковних амвонів, кожної неділі і свята. Російська Православна Церква (далі –РПЦ) робила великі фінансові вливання в свою філію так звану УПЦ МП. Будувала все нові величаві храми і собори, покривала дорогим булатом церковні купола, всередині оздоблювала вишуканими іконостасами і розписами для приваблення. Зростало чернецтво і відкривались нові монастирі, які ставали центрами РПЦ для деструктивних дій і пропаганди в Україні.

Гроші для Церкви просто так не виділяли. Їх потрібно було «відпрацювати» і так звана Українська Православна Церква Московського Патріархату (далі –УПЦ МП) відіграла в цьому «особливу місію».

Дослідження даної теми, вимагало розв'язання наступних завдань: з'ясувати особливості деструктивної діяльності УПЦ МП; виявити деструктивний процес філії РПЦ в Україні у період війни 2014–2022 р.

Етимологія слова «деструкція» означає порушення або руйнування чого не будь. Зокрема деструктивні дії УПЦ МП мали широкий спектр «діяльності»: літургічна мова, яка насаджувала

«рускій язык»; історія України в їхній інтерпретації, «розколювала» українське суспільство; їхні корективи в політичне життя України, вносили дисбаланс і несли шкоду економіці і загрозу безпеці держави; руйнувалось звичаєве право, а вводились російські звичаї, які ніколи не були притаманні українській духовній культурі; шовінізм, тощо.

Аналіз дослідження. Деструктивна діяльність УПЦ МП є не допустимим явищем у духовному середовищі, тому привертає увагу дедалі ширшого кола дослідників. Найбільш вагому спробу осмислити цей процес представили відомі сучасні дослідники Здіорук С. (Здіорук, URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-06>), Горевой Д. (Горевой, URL: www.radiosvoboda.org/a/tserkvamoskovskoho-patriarkhatu-pereyemuvannia), Хмільовська О. (Хмільовська, URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/06/khmilovska_zagrozy). Характерною особливістю вивчення деструктивної діяльності УПЦ МП досліджуваного періоду є велика доказова база і особлива увага зі сторони науковців.

Метою статті було з'ясувати та охарактеризувати особливості деструктивної діяльності філії РПЦ в Україні.

Виклад основного матеріалу. На Помісному соборі в Москві 5–9 червня 1989 р. було прийнято новий статут Церкви, за яким підтверджувався статус Українського екзархату. На Київську кафедру з травня 1966 р. був призначений архієпископ, згодом митрополит Філарет (Денисенко). Владика спочатку очолював Києво-Галицьку митрополію, згодом екзархат, а фактично УПЦ МП на Батьківщині, але реалії існування СРСР перешкоджали цьому процесу. Ознаки справжньої автономії Український екзархат РПЦ отримав

за наполяганням митрополита Філарета (Бондар П. URL: http://fleet.sebastopol.ua/morskaya_derjava/2003_1/korotka_istorija_stvorenija_upts_kp/printable). Відтак, в останній декаді жовтня 1990 р. архієрейський собор РПЦ, скасував Український екзархат і створив Українську православно-церкву (далі – УПЦ) із правами «широкої автономії».

На Помісному Соборі РПЦ 7–10 червня 1990 р., був обраний патріарх Московський і всієї Руси, митрополит Олексій II (Рігідер). Стараннями митрополита Філарета головуючого собору, УПЦ МП отримала «незалежність і самостійність в управлінні». Ці дії предстоятеля УПЦ були паростками в українській автокефалії. Після Собору були намагання це рішення із постанов Помісного Собору видалити, але митрополит Філарет домігся свого і не допустив фальсифікації (Бондар П. URL: http://fleet.sebastopol.ua/morskaya_derjava/2003_1/korotka_istorija_stvorenija_upts_kp/printable).

Архієрейський собор РПЦ, 25–27 жовтня 1990 р., прийняв рішення, про надання титулу «блаженніший», митрополиту Філарету. УПЦ згідно рішення собору, визнавалась самостійною в управлінні, та надавалось їй право «широкої автономії». В канонічному богослів'ї немає ні широкої, ні вузької автономії (Прот. Владислав, 2004: 286–288).

Підчас Харківського псевдособору 27–28 травня 1992 р, було висунуто недовіру предстоятелю УПЦ МП, митрополиту Філарету (Денисенко) через його проукраїнську позицію, яку в Москві охрестили, як «розкольницьку». Митрополит Никодим Харківський і Богодухівський не маючи благословення очільника УПЦ МП, всупереч канонам Церкви, скликав 16 із 18-ти єпископів. На це зухвале зібрання не був запрошений предстоятель УПЦ МП Філарет. Проведення псевдособору було організоване спецслужбами (Філарет, URL: <https://www.ctrkva.info>). Саме ця подія в новітній історії ознаменувала початок деструктивної діяльності РПЦ і її філії УПЦ МП в Україні.

Є підстави вважати, що учасники цього зібрання, порушили статут УПЦ МП, а саме: Собор скликає предстоятель, а у Харкові це зробив, рядовий архієрей; в УПЦ МП предстоятеля, обирали з числа єпископату, а за рішенням псевдособору в Харкові, з числа єпископату РПЦ. На Харківському зібранні, владика Філарет (Денисенко), був усунутий з посади, та заборонений у священнослужінні. Крім статутних порушень, учасники псевдособору недотримались і священних канонів і постанови собору РПЦ від

25–27 жовтня 1990 р. Зміст порушення полягав в тому, що вони не зуміли зберегти самостійності і незалежності, підкорившись рішенням синоду РПЦ від 7 і 21 травня 1992 р. (Євсеева, <https://www.jnsm.com.ua/h/0527T>).

Відтак, УПЦ МП при допомозі спецслужб, здійснила «духовний переворот» всупереч всім канонам. З 24 серпня 1991 р. Україна стала суверенною державою, а згідно канонічного права, Церква мала всі підстави стати автокефальною (самостійною) (Прот. Владислав, 2004: 288–303).

Деструктивні дії УПЦ МП поступово розпочала і щодо української мови, національної єдності, українських традицій, історії України і її Церкви, боротьбу проти автокефалії українського православ'я. Всупереч православним канонам розпочала себе називати «благодатною». На парафіях розпочався процес зверхності УПЦ МП до інших конфесій. Охрещених перехрещували, обвинчаних перевінчували, захоронених перезапечатували. При українських монастирях запрацювали видавничі верстати, на яких було багато видано загрозової псевдо духовної літератури. Всі ці дії не консолідували суспільство, а навпаки роз'єднували. Богослужіння і в більшій мірі проповіді в УПЦ МП проводились в більшій мірі на російській мові, хоча їхні представники заперечували, мовляв це церковно-слов'янська.

Синод УПЦ МП, який проходив у 1993 р., прийняв резолюцію в якій зазначив, що отримання автокефалії, завжди породжували «розкол». РПЦ тягнула час, брутально відкидаючи канонічне право. Собор РПЦ в 1997 р. за поданням єпископату УПЦ МП, відлучив від церкви ченця Філарета (Денисенка) (сану митрополита його було «позбавлено» в 1992 р.) за українську позицію. Апеляція митрополита Філарета не була розглянута ні вселенським патріархом, ні іншими помісними церквами. Таким чином визнавши акт відлучення (анафему).

На архієрейському соборі у 2000 р. РПЦ підтвердили статус УПЦ МП і скасували дію окремих положень статуту РПЦ відносно УПЦ. Автономного статусу Українська Церква так і не отримала. Адміністрація УПЦ МП у 2007–2008 рр. здійснила ряд реформ, спрямованих на розширення самостійності від РПЦ, та оновлення системи духовної освіти. Проти надання більшої автономії українській філії РПЦ, виступив Головний спонсор УПЦ МП, мільярдер із Донецька, Віктор Нусенкіс. Фінансову допомогу Церкві згорнув у липні 2011 р. і посилив її надавати організаціям, що виступали проти автокефалії УПЦ МП (Шевченко, URL: <https://archive.is/20120713075712/>)

news.dt.ua/SOCIETY/upts_mp_zalishilasya_bez_finansovoyi_pidtrimki-84380.html).

Після хвороби, митрополит Володимир (Сабодан) був усунений від керівництва Церквою. Управління справами перейняв синод УПЦ МП на чолі із митрополитом Агафангелом (Саввіним), який виступав проти автономії УПЦ МП, та відзначився шовіністичними поглядами. У Церкві після спроби зимового «перевороту», почались активні кадрові перестановки в єпископаті, та подальше подрібнення єпархій (Берест, URL: <http://tyzhden.ua/Politics/42976>).

У листопаді 2008 р. митрополит Онуфрій (Березовський) очільник УПЦ МП публічно заявив, що Голодомор 1930-х р. в Україні, народ сам «заслужив» (Мазуренко, URL: https://risu.ua/mitropolit-onufriy-upc-mp-pro-prichinilogodomoru-quot-katyuzi-po-zasluzi-quot-komentar-chitacha_n26343).

Представники УПЦ МП активно співпрацювали із «регіоналами» з листопада 2008 р. і разом брали участь в офіційних подіях (Балаба, URL: http://espresso.tv/news/2016/09/02/den_mista_v_odesi_svyatkuvaly_kolyshni_quotregionalyquot_ta_moskovskyy_patriarkhat). В Полтаві один із храмів УПЦ МП було «прикрашено» гербом Російської імперії, з орлом двоголовим, із зображенням Петра I, який нищить синьо-жовтий прапор Швеції (Тимчук, URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/society/2016-07-04/hramyi-upts-mp-na-nadonbasse-slujili-skladami-orujiya-dlya-rossiyskih-voysk/5939>).

Активній фазі військової агресії передувала потужна інформаційна війна, спрямована на створення сприятливого суспільного ґрунту для прийняття населенням ідеологічних норм «руського міра». Порушення Російською Федерацією (далі – РФ) умов Будапештського договору і анексія Криму, і частини території Донецької і Луганських областей, створили серйозні виклики для національної безпеки України. Росія в гібридній війні потужно задіяла інформаційні ресурси як російських, так і українських релігійних інституцій, зокрема РПЦ, та її сателіта УПЦ МП. Гуманітарні та релігійні аспекти гібридної війни висвітлені в дослідженнях В. Горбуліна, В. Войналовича, В. Єленського, Н. Кочана, О. Сагана, С. Степика, В. Яблонського, В. Яремчука та інших науковців.

На початку 2014 р., коли в Україні розпочалась російсько-українська війна, храми МП на Донбасі, служили складами зброї для російських військ, а дзвіниці пристрільними місцями снайперів (Тимчук, URL: <https://apostrophe.ua/ua/>

article/society/2016-07-04/hramyi-upts-mp-na-nadonbasse-slujili-skladami-orujiya-dlya-rossiyskih-voysk/5939). Предстоятель УПЦ МП Онуфрій (Березовський), називав донецьких терористів «ополченцями» (Березовський, URL: <http://pravoslavye.org.ua/2014/08>).

У вересні 2014 р. єпископ УПЦ МП в Києві Лонгин (Жар) заявив: «Як можна підняти зброю і стріляти в Боже творіння? ...Я не благословляю вас йти на війну», тим самим зривав мобілізацію в Збройних Силах України (далі – ЗСУ). Відмовився молитись підчас божественної літургії за владу (Єпископ Лонгин, URL: <http://pravoslavie.org.ua/threads/episkop-longin-zhar-ja-ne-blagoslovjavas-idi-na-voynu.5736>). Священники УПЦ МП неодноразово підтверджували свій зв'язок із терористами «ЛДНР» конкретними діями (Горевой, URL: www.radiosvoboda.org/a/tserkva-moskovskohopatriarkhatu-pereyumentuvannia/31175863), зокрема у 2017 р. два священники УПЦ МП благословили полк «козаків ЛНР» у Кадіївці, на війну з Україною (Дим, URL: <https://novnamia.com/2017/10/19/dva-svyashheniki-upts-mp-v-kadiivtsi-blagoslovilipolk-kozakiv-inr-na-viynu-z-ukrayinoyu>).

Предстоятель УПЦ МП митр. Онуфрій публічно не підтримав вшанування пам'яті бійців АТО в 2015 р., наприклад, відмовився вставати разом з іншими присутніми у Верховній Раді України (далі – ВРУ), щоб згадати загиблих українських бійців хвилиною мовчання. Сам митрополит пояснив це «бажанням підкреслити необхідність, якомога скоріше припинити вогонь» (Кривошеєв, URL: <http://espresso.tv/news/2015/05/09>).

Відмова представника УПЦ МП у чині похорону, трагічно загиблого хлопчика у Запоріжжі, сколихнула всю Україну. Смерть дитини настала внаслідок падіння на нього сусіда-самогубця, який вистрибнув із вікна квартири. «Священник» дізнавшись від батьків, що дитину хрестили у храмі УПЦ КП, відмовив. Зазначивши при цьому, що ця Церква не «канонічна», а дитина вважається «нехрещеною» (Москов, URL: <https://www.unian.ua/society/2333237>).

Молебень для російських військ, відслужив митрополит УПЦ МП в Криму Лазар (Швець) родом із с. Комарин, Тернопільської області. При звершенні молитви, визнав, що Росія є «нашою Вітчизною» і «великою морською державою» (Швець, URL: www.religion.in.ua). В Криму відзначили «День возз'єднання Криму з Росією». В «урочистих заходах» взяв участь благочинний Кримської єпархії УПЦ МП, прот. Сергій (Халюта). Тим самим, підтвердив, що Крим не є «українським» (Халюта, URL: www.religion.in.ua).

Кримська єпархія УПЦ МП відкрито підтримувала сепаратизм, регулярно публікувала проросійські матеріали на своєму офіційному сайті. Священний синод УПЦ МП 29 січня 2016 р. прийняв рішення, призначити на півострів, єпископом архимандрита Каллініка (Чернишова), який також відкрито підтримує сепаратизм (Чернишов, URL: www.religion.in.ua).

В Одесі, у травні 2015 р. співробітники СБУ, внаслідок обшуку в одному з місць відпочинку де святкував своє 25-ти річчя працівник місцевої єпархії УПЦ МП Дмитро Пивень, вилучили в одного з гостей пістолет і патрони калібру 5,45. Службовець єпархії, також працював журналістом на одеському телеканалі і помічником одного з народних депутатів. На вечірці громадянин запросив своїх колег із єпархії МП: семінаристів з Одеської духовної семінарії і Київської духовної семінарії і академії, і священнослужителів УПЦ МП. Гости подарували винуватцю торжества великий торт із зображенням герба і прапора терористичної організації «ДНР», а також прапора Росії. У відповідь чоловік наклав стіл із дорогими імпортованими напоями і запросив на свято десяток дівчат з числа переселенців з окупованого Донбасу, які надавали інтимні послуги (Репетуша, URL: <https://web.archive.org/web/20190221111939/https://www.unian.net/society/1083258-smi-sbunagryanula-na-vecherinku-pomoschnika-kivalovanashli-tort-s-flagom-dnr-i-orujie-foto.html>).

Під час російсько-української війни, міністерство внутрішніх справ України заборонило залучати священників УПЦ МП до капеланської служби в Національній гвардії. Представники Нацгвардії зазначають: «У нас це заборонено» (Сподар, URL: https://web.archive.org/web/20180816194541/https://24tv.ua/avakov_zaboroniv_svyashhenikam_ucts_mp_stavati_kapelanami_n853957). Це соборне рішення ряду міністерств: внутрішніх справ, культури, юстиції. Це узгоджується відповідно до наказу в якому говориться «не допускаються священники, духовні центри яких знаходяться на території країни агресора» (Анісімов, URL: <http://pravoslavie.org.ua/2014/08>). Критика на адресу УПЦ МП є постійною через яскраво виражену антиукраїнську позицію, якої вони продовжують притримуватись, зокрема, протягом всієї російської війни проти України.

В кінці 2018 р. предстоятель УПЦ МП Онуфрій був внесений у базу сайту Миротворець, як «агент впливу РПЦ» і противник створення помісної Церкви в Україні. Також у розділ «Чистилище» потрапили інші клірики УПЦ МП архієпископи Новокаховський і Генічеський Філа-

рет (Зверев), Львівський і Галицький Філарет (Кучеров), Криворізький і Нікопольський Єфрем (Кіцай), Кам'янець-Подільський і Городоцький Феодор (Гаюн), єпископи Хустської, Виноградівської і Донецької єпархій. На це відреагував глава пресслужби УПЦ Василь Анісімов: «Наша демократична, страшенно європейська країна реанімує у себе найбридкіші та найзлочинніші діяння тоталітаризму» (Мальцев В., Рогатин В., Лактюшин В. URL: www.interfax-religion.ru).

Вершиною антиукраїнської діяльності й ворожої налаштованості до українського суспільства та держави став синод УПЦ МП від 03 квітня 2019 р. На якому архієреї промосковської структури заявили:

- вселенський патріарх Варфоломій (Архондоніс) має визнати і виправити свою «помилку» (відкликати Томос);

- «ідея подолання церковного розколу в Україні» через надання Томосу виявилась «помилковою»;

- державна влада не повинна втручатись у церковні справи та має скасувати вимоги закону України № 2673-VIII від 17.01.2019 р. (Заява, URL: <http://news.church.ua/2019/04/03/zayava-svyashhennogo-sinodu-upc-shhodo-situsciji-v-ukrajnskomu-i-svitovomu-pravoslavji#more-273416>).

Є підстави вважати що церковна філія росії ще раз підтвердила, що у найближчій перспективі РПЦ та УПЦ МП при підтримці Кремля і проросійського політикуму буде докладено максимум зусиль, щоб змаргіналізувати автокефальний статус Православної Церкви України (далі – ПЦУ) та не допустити до всеправославного визнання. Для втілення цієї «ідеї», було використано цілий спектр фейкових засобів: провокування міжцерковних протистоянь, пропаганда «руського міра», паплюження державного іміджу України, «переконлива робота» з помісними православними церквами, тощо.

РПЦ активно прислужувала у владних структурах Росії, а в новітній час всі зусилля були спрямовані на «захисті інтересів росіян і співвітчизників за кордоном». Щодо такої парадигми висловив колишній міністр закордонних справ РФ І. Іванов: «...збирання *руського міра* є спільною справою Російської держави та РПЦ» (Іванов, 2004: 6).

З набуттям ПЦУ автокефалії РПЦ розпочало вал інспірацій, на кшталт: виникнення ПЦУ є кроком до утвердження державної церкви; ПЦУ немає «канонічності», тому розколює українське православ'я. Але такі дії самі УПЦ КП на користь не пішли. Після надання ПЦУ Томосу про Автокефалію за півтора року (січень 2019 – червень

2020) до ПЦУ від УПЦ МП перейшло близько 600 парафій (Архимандрит, URL: <https://www.ethos.org.ua/upcz-yak-my-nalashtuvaly-proty-sebe-ukrayinske-suspilstvo-rus/?fbclid=IwAR0-4OQ4>).

Дії Москви мали на меті знівелювати факт проголошення автокефалії українського православ'я та були складовою гібридної війни Росії проти України. З плином часу в риториці московського патріархату з акцентували увагу на появі «потенційного ворога», який прагнув відсепарувати землі України від «східно-православної цивілізації» (Патріархія, URL: <http://www.patriarchia.ru/ua/db/text/3606220.html>).

У квітні 2020 р. на Великдень, не зважаючи на карантин, викликаний епідемією коронавірусу, працівники УПЦ МП проводили служіння у своїх храмах, а також у чернечих лаврах без санітарних масок, антисептиків. Свідомо порушували карантинні норми і наражали людей на небезпеку і тим самим ставали об'єктами розповсюдження коронавірусної хвороби (Гудзик, URL: <https://day.kyiv.ua/ru/article/podrobnosti/vizantiyskiy-stil>). З огляду на це, поліція порушила п'ять кримінальних справ проти організації (Тандіт, URL: www.rbc.ua).

ВРУ ухвалила зміни до законодавства, які зобов'язують УПЦ МП змінити назву, вказавши приналежність до РПЦ (Міланова, URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2018/12/20/7201843>). Це рішення підтримали 240 депутатів за необхідних 226.

У 2014 р. відбулась анексія АР Крим, згодом окупація Донецької і Луганських областей російськими військами. Великі втрати серед українських військових і мирного населення. Патріарх УПЦ КП Філарет (Денисенко) в свій час сказав: «Якби в Україні була одна Церква, війни б не було» (Тисячний, 2019). Зрозуміло, що дії Путіна в Україні увінчалися б фіаско. Але на превеликий жаль, в Україні 11 тисяч парафій УПЦ МП, і на кожній з них звучить російсько-церковна мова, згадують Кирила очільника РПЦ, моляться за отечество тощо. Крім цього, і діями допомагають агресору і сепаратистам.

Від 2014 до 2022 р. періодично у ЗМІ з'являлись повідомлення про втрату українських військових на лінії розмежування. Україна і ООН ініціювали питання введення миротворчого контингенту ООН на Донбас, щоб зупинити там війну. Але 11 раз одна єдина країна блокувала своїм голосом ввід миротворців. Ця країна – росія! Тому що війна була потрібна їй, як інструмент шантажу і послаблення України (Архимандрит, URL: <https://www.ethos.org.ua/upcz-yak-my-nalashtuvaly-proty-sebe-ukrayinske-suspilstvo-rus/?fbclid=IwAR0-4OQ4>).

У травні 2019 року Патріарх Константинопольської Православної Церкви Варфоломій I (Димитрійос Архондоніс) сказав «Шокуючі політичні події, зробили присутність Московського патріархату небажаною, що завдає шкоди інтересам української нації і єдності українського народу» (Горобець, URL: <https://web.archive.org/web/20190528170533/https://glavcom.ua/interviews/vselenskiy-patriarh-varfolomiy-prisutnist-moskovskogo-patriarhatu-zavdaje-shkodi-interesam-ukrajinskoji-naciji-i-jednosti-ukrajinskogo-narodu-597377.html>). Як було сказано, український народ прагне звільнення від духовної окупації Церкви північного сусіда, яка служить інтересам держави, яка перебуває в конфлікті з Україною.

РФ 24 лютого 2022 р. розпочала повномасштабну війну (так звану «спеціальну операцію») проти України. Звірства, гвалтування, насильство, вбивства, мародерство мирного населення, знищення військової і цивільної інфраструктури російськими військами при допомозі місцевих духовних осіб, викликало в українського народу гнів і ненависть до УПЦ МП. В період лютий-липень 2022 р. до ПЦУ перейшло більш як 1200 парафій. Цей показник говорить сам за себе (Кравченко, URL: https://lb.ua/society/2022/06/03/518902_z_24_lyutogo_z_upts_mp_pereyshli_ptsu.html).

У Верховній Раді України 22 березня 2022 р. зареєстрували законопроект № 7204 «Про заборону Московського патріархату на території України» народний депутат Савчук О.В. Документ 29 березня, було оприлюднено на сайті парламенту. Проектом закону пропонується заборонити діяльність УПЦ МП як філіалу РПЦ.

Також законопроектом передбачено, що вся церковна власність найвищих органів церковної влади РПЦ в Україні та релігійних організацій, які її є частиною, впродовж 48 годин з дня ухвалення цього закону інвентаризуються і націоналізуються. Порядок буде визначено урядом України.

«До війни УПЦ МП масштабно просувала ідеї «руського міра», братства з росією», роздмухувала внутрішні протиріччя в українському суспільстві на релігійному ґрунті», – йдеться у пояснювальній записці до законопроекту.

Автори документу зазначають, що з 2014 року «регулярно фіксуються випадки допомоги окупантам та російським агентам, переходування їх в церковних будівлях та монастирях». Церква Московського патріархату також виступає джерелом російської пропаганди в Україні, вважають нардепи.

Релігійні громади, монастирі і духовні навчальні заклади Московського патріархату можуть

змінити свою підлеглість впродовж 14 днів з дня набрання чинності цим законом, зазначено у пояснювальній записці. Наступне пленарне засідання у Верховній Раді заплановане на 5 квітня (Кирилюк, URL: <https://www.dw.com/uk/radi-proponuiut-zaboronyty-moskovskiy-patriarkhat-v-ukraini/a-61300043>).

Подібний законопроект про заборону РПЦ зареєструвала народна депутатка Інна Совсун. *«РПЦ повинна зникнути. Це питання нашої безпеки – сьогодні і наших дітей – завтра»*, – заявила народна депутатка. Совсун зауважила, що *«керівник РПЦ – патріарх кіріл по суті благословив рашистських військових на війну з Україною (24.02.2022 р.)»*. *«Таких прикладів багато. Розгалужена розвідувально-диверсійна структура РПЦ багато років працювала і продовжує працювати на путіна»*. – підкреслила народна депутатка. Вона нагадала, що представників РПЦ неодноразово ловили на розвідувально-диверсійній діяльності. 25 лютого року у Київській області біля Гостомеля затримали протоієрея – Михайла Павлушенка, який допомагав російській армії 16 березня у Києві затримали священника о. Онуфрія. Під час обшуку його будинку виявили, що він співпрацював зі спецслужбами рф 22 березня Національна поліція повідомила, що у Києві затримали диверсанта – монаха одного із храмів РПЦ. Його також підозрюють у розвідувально-диверсійній діяльності. Монах передавав важливу інформацію окупантам: поширював фотографії об'єктів критичної інфраструктури, аудіо записи з інформацією про розташування блокпостів тощо. Неоднозначно народні обранці сприймають даний проект, адже вважають що це мовляв «не на часі». Побоюються підчас війни, внутрішніх конфліктів (Перун, URL: https://lb.ua/society/2022/03/28/511376_zareiestruvala_zakonoproiekt_pro.html).

В Україні УПЦ МП протягом останніх 8 років невпинно розповідає всім навкруги про жахливу ситуацію в Україні. Це не якісь поодинокі висловлювання окремих кліриків, а цілеспрямована інформаційна кампанія. Там є спікери, які доносять інформацію до різних адресатів. За напрямком ООН відповідає ГО «Громадський правозахист» (Общественная правозащита) на чолі з маловідомим юристом Олегом Денісовим. Він через ГО подає звіти та заяви про начебто порушення прав вірних. Над донесенням «правильної думки» до конгресменів у США працює скандально відомий намісник «Десятинного МАФу» єпископ Гедеон (Харон). Вікарій митрополита Онуфрія єпископ Баришівський Віктор (Коцаба)

працює на європейському напрямку. Так, у лютому 2020 р. він написав листа депутатам Європарламенту про утиски та дискримінацію УПЦ МП. Не забуває УПЦ МП і про внутрішню аудиторію. Так, керуючий справами митрополит Антоній розкаже про гоніння, а олігарх (диякон) Вадим Новінський обурюється про переслідування «каноніческой церкви». Ведеться постійна робота з дискредитації Києва. Таким чином УПЦ МП робить свій внесок у спецоперацію з перетворення України на failed state, державу, що не відбулася. Саме так характеризував Україну володимир путін на зустрічі з президентом США Джорджем Бушем молодшим під час Бухарестського саміту НАТО у 2007 р. (Грабовський, URL: www.radiosvoboda.org).

Філія РПЦ в Україні стала каменем спотикання і ненависті, замість того щоб стати місцем спасіння. Так, соціологічною групою «Рейтинг» 8–9 березня 2022 р. під час війни було проведено опитування. Ідею розриву зв'язків УПЦ МП з РПЦ підтримують 63% респондентів 10% не підтримують цю ідею. Тим що байдуже 18% і 9% не змогли відповісти. Серед прихожан УПЦ МП також більш ніж половина підтримують розривання зв'язків з РПЦ, чверть кажуть, що їм байдуже, і лише 13% з них проти розриву.

Так, 40% українців впевненні, що більшість росіян підтримують війну, 42% вважають, що про відновлення дружніх стосунків українців з росіянами взагалі не може бути мови. Опитування проведено 8–9 березня 2022 р. в усіх областях України, крім тимчасово окупованих територій Криму та Донбасу. Опитано 1200 респондентів, похибка репрезентативності – 2,8% (Базар, URL: https://lb.ua/society/2022/03/10/508923_bilsh_nizh_pоловина_parafiyans_ups.html).

Висновки. Як тисячу років (в 1988 р.) назад св. Володимиром було прийняте Хрещення і воно змінило світогляд людей. Так і в кінці 1980-тих урочини до ювілейного святкування змінили ставлення держави до релігії. Створення Церкви із аббревіатурою УПЦ МП, мало консолідувати суспільство, і примирити ворогуючі сторони на Західній Україні. Але історичні події минулого нагадували про себе, і віруючий народ не хотів повторювати помилку і в цьому плані був далекоглядний. Серйозні порушення РПЦ канонічного права відносно УПЦ МП, на початку 1990-тих, нівелювали прагнення митрополита Філарета через автономію до автокефалії. Спецслужби РФ чітко мали завдання не допустити автокефалії Української Церкви, а відтак і утвердження суверенної держави. Визначений період 1991–2022 р. це період важких випробувань, як для віруючих

українців, так і для україно-центричних церков: УПЦ КП, УАПЦ. РПЦ через чисельні фінансові впливання в свого сателіта УПЦ МП і пропаганду концепції «русского міра» на протязі визначеного періоду займалась деструктивними діями, які виявленні підчас наукового дослідження. 24 лютого 2022 р. коли розпочалась повнома-

штабна війна в Україні, суспільство чітко усвідомило, яку функцію і завдання виконувала структура УПЦ МП.

Згідно соціологічного опитування «Рейтинг» в березні 2022р. і військових дій російською армією в Україні, стало відомо, що 63% респондентів підтримують розрив зв'язків УПЦ МП із РПЦ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анісімов В. Митрополит Онуфрій: «Христос – це мир. І всі, хто з Ним, повинні зупинити братське кровопролиття» Україна Православна. веб-сайт. URL: [http://pravoslavuye.org.ua/2014/08/митрополит-онуфрій-христос-це-ми/\(рос.\)](http://pravoslavuye.org.ua/2014/08/митрополит-онуфрій-христос-це-ми/(рос.)) (дата звернення: 04.04.2022 р.).
2. Архимандрит Серафим (Панкратов). Як ми налаштували проти себе українське суспільство. веб-сайт. URL: <https://www.ethos.org.ua/upcz-yak-my-nalashтуvaly-proty-sebe-ukrayinske-suspilstvo-rus/?fbclid=IwAR0-4OQ4>. (дата звернення: 04.04.2022 р.).
3. Базар О. Більш ніж половина парафіян УПЦ Московського патріархату підтримують розривання зв'язків з РПЦ, – опитування. веб-сайт. URL: https://lb.ua/society/2022/03/10/508923_bilsh_nizh_polovina_parafiyau_upts.html. (дата звернення: 06.04.2022 р.).
4. Балаба О. День міста в Одесі святкували колишні «регіонали» та Московський патріархат. веб-сайт. URL: http://espresso.tv/news/2016/09/02/den_mista_v_odesi_svyatkuvaly_kolyshni_quotregionalyquot_ta_moskovskyyu_patriarkhat. (дата звернення: 04.04.2022 р.).
5. Берест П. Церковний переворот: проросійські сили беруть гору в УПЦ МП. URL: <http://tyzhden.ua/Politics/42976> (дата звернення: 03.04.2022р.).
6. Бондар П. Незбагненні шляхи Господні. Коротка історія створення УПЦ КП. веб-сайт. URL: http://fleet.sebastopol.ua/morskaya_derjava/2003_1/kortka_istorija_stvorennja_upts_kp/printable. (дата звернення: 06.05.2022 р.).
7. Березовський О. Митрополит Онуфрій: «Христос – це мир. І всі, хто з Ним, повинні зупинити братське кровопролиття». Україна Православна. веб-сайт. URL: [http://pravoslavuye.org.ua/2014/08/митрополит-онуфрій-христос-це-ми/\(рос.\)](http://pravoslavuye.org.ua/2014/08/митрополит-онуфрій-христос-це-ми/(рос.)) (дата звернення: 04.04.2022р.).
8. Горевой Д. Переєменування УПЦ (МП). Чому закон України досі не запрацював? веб-сайт. URL: www.radiosvoboda.org/a/tserkva-moskovskoho-patriarkhatu-pereyenuvannia/31175863.html. (дата звернення: 08.05.2022 р.).
9. Горевой Д. Як Московський патріархат працює проти України на зовнішній арені? веб-сайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/upc-mp-moskovsky-patriarkhat-viyna/31124061.html>. (дата звернення: 09.04.2022 р.).
10. Горобець Х. Вселенський патріарх: Присутність Московського патріархату шкодить інтересам української нації. веб-сайт. URL: <https://web.archive.org/web/20190528170533/https://glavcom.ua/interviews/vselenskiy-patriarkh-varfolomiy-prisutnist-moskovskogo-patriarkhatu-zavdaje-shkodi-interesam-ukrajinskoji-naciji-i-jednosti-ukrajinskogo-parodu-597377.html>. (дата звернення: 07.04.2022 р.).
11. Грабовський С. Дії УПЦ (МП) під час карантину: релігійний фундаменталізм чи щось інше? (укр.). веб-сайт. URL: www.radiosvoboda.org. (дата звернення: 10.04.2022 р.).
12. Гудзик К. Візантійський стиль. веб-сайт. URL: <https://day.kyiv.ua/ru/article/podrobnosti/vizantiyskiy-stil> (дата звернення: 01.04.2022 р.).
13. Дим Н. Два священники УПЦ МП в Кадіївці благословили полк «козаків ЛНР» на війну з Україною. веб-сайт. URL: <https://novnamia.com/2017/10/19/dva-svyashheniki-upts-mp-v-kadiyvtsi-blagoslovlili-polk-kozakiv-inr-na-viynu-z-ukrayinoyu> (дата звернення: 04.04.2022 р.).
14. Євсєєва Т. *Архієрейський собор УПЦ в Харкові*. веб-сайт. URL: <https://web.archive.org/web/20200926040928/https://www.jnsm.com.ua/h/0527T>. (дата звернення: 01.04.2022 р.).
15. Єпископ Лонгин (Жар): Я не благословляю вас йти на війну. веб-сайт. URL: <http://pravoslavie.org.ua/threads/episkop-longin-zhar-ja-ne-blagoslovjaju-vas-йти-na-voynu.5736>. (дата звернення: 04.04.2022р.).
16. Заява Священного Синоду УПЦ щодо ситуації в українському і світовому Православ'ї. веб-сайт. URL: <http://news.church.ua/2019/04/03/zayava-svyashhennogo-sinodu-upc-shhodo-situsciji-v-ukrajnskomu-i-svitovomu-pravoslavji#more-273416> (дата звернення: 03.06.2022 р.).
17. Здіорук С. Московський патріархат як механізм деструкції національної єдності в Україні. веб-сайт. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-06/Московський%20патріархат%20як%20механізм%20деструкції%20національної%20єдності%20в%20Україні>. (дата звернення: 03.04.2022 р.).
18. Иванов І. С. *Выступление* Министра иностранных дел России И.С. Иванова на VIII Всемирном Русском Народном Соборе, Сергиев Посад, 3 февраля 2004 г. (отдельный оттиск) // Сообщения Министерства иностранных дел Российской Федерации. 2004 г. 04 февраля. С. 6.
19. Кравченко О. З 24 лютого до ПЦУ перейшло 600 парафій Московського патріархату. веб-сайт. URL: https://lb.ua/society/2022/06/03/518902_z_24_lyutogo_z_upts_mp_pereyshli_ptsu.html (дата перегляду: 03.04.2022 р.).
20. Кирилюк Т. *Раді пропонують заборонити Московський патріархат в Україні*. веб-сайт. URL: <https://www.dw.com/uk/radi-proponuiut-zaboronity-moskovskiy-patriarkhat-u-ukraini/a-61300043> (дата звернення: 03.04.2022 р.).
21. Кривошеєв Д. В Московському патріархаті пояснили, чому не вшанували пам'ять бійців АТО. веб-сайт. URL: http://espresso.tv/news/2015/05/09/v_patriarkhat_royasnyly_chomu_ne_vshanuvaly_pamyat_biyciv_ato (дата звернення: 04.04.2022 р.).

22. Мазуренко Є. Митрополит Онуфрій (УПЦ МП) про причини Голодомору: «Катюзи по заслугі». веб-сайт. URL: https://risu.ua/mitropolit-onufriy-upc-mp-pro-prichini-golodomoru-quot-katyuzi-po-zasluzi-quot-komentar-chitacha_n26343. (дата звернення: 05.07.2022р.).
23. Мальцев В., Рогатин В., Лактюшин В. Интерфакс-Религия: В Украинской православной церкви возмущены внесением митрополита Онуфрия в базу сайта «Миротворец». веб-сайт. URL: www.interfax-religion.ru. (дата звернення: 13.04.2022р.).
24. Міланова Я. «Російська православна церква в Україні»: Рада зобов'язала УПЦ МП перейменуватись. веб-сайт. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-46632682> (дата звернення: 03.04.2022 р.).
25. Мінчук О. Зареєстрували законопроект. веб-сайт. URL: <https://www.telegraf.in.ua/kremenchug/10104821-u-vru-zareyestruvali-zakonoprojekt-pro-zaboronu-rpc.html>. (дата звернення: 03.04.2022 р.).
26. Москов Я. Батьки благали на колінах: у Запоріжжі зчинився скандал через відмову священника УПЦ МП відспівати дитину. веб-сайт. URL: <https://www.unian.ua/society/2333237-batki-blagali-na-kolinah-u-zaporijii-zchivivskandal-cherez-vidmovu-svyaschenika-upts-mp-vidspivati-ditinu.html> (дата звернення: 04.04.2022 р.).
27. Патріарх Філарет Денисенко. Українська православна Церква Київський Патріархат (УПЦ КП). веб-сайт. URL: [https://www.ctrkva.info/church/vil-zakonnyi-pomisnyi-sobor-ups-1-3-lystopada-1991-r-ta-rozkolnytskyi-tak-zvaniykharkivskiy-sobor-27-travnia-1992-r-zakinchennia\).www.cerkva.info](https://www.ctrkva.info/church/vil-zakonnyi-pomisnyi-sobor-ups-1-3-lystopada-1991-r-ta-rozkolnytskyi-tak-zvaniykharkivskiy-sobor-27-travnia-1992-r-zakinchennia).www.cerkva.info) (дата звернення 02.04.2022 р.).
28. Патріархія РПЦ. У Російській Православній Церкві побачили «миротворчість» у вторгненні Росії в Україну. веб-сайт. URL: <http://www.patriarchia.ru/ua/db/text/3606220.html>. (дата звернення 11.06.2022 р.).
29. Перун В. «Зареєструвала законопроект про заборону РПЦ». веб-сайт. URL: https://lb.ua/society/2022/03/28/511376_zareyestruvala_zakonoprojekt_pro_zaboronu_rpc.html (дата звернення: 03.04.2022 р.).
30. Протоіерей Владислав Ципін. Курс церковного права. Християнське життя. 2004. С. 286–288.
31. Репетуа А. СБУ нагрянула на вечеринку релігійної організації: знайшли торт із прапором «ДНР» і зброю. веб-сайт. URL: <https://web.archive.org/web/20190221111939/https://www.unian.net/society/1083258-smi-sbu-nagryanula-na-vecherinku-pomoschnika-kivalova-nashli-tort-s-flagom-dnr-i-oruzhie-foto.html> (дата звернення: 04.04.2022р.).
32. Сподар Я. Аваков заборонив священникам УПЦ МП ставати капеланами. веб-сайт. URL: https://web.archive.org/web/20180816194541/https://24tv.ua/avakov_zaboroniv_svyashhenikam_upts_mp_stavati_kapelanami_n853957. (дата звернення: 03.05.2022 р.).
33. Тандіт Ю. Поліція порушила п'ять кримінальних справ проти УПЦ МП. веб-сайт. URL: www.rbc.ua. (дата звернення: 20.07.2022 р.).
34. Тимчук Д. Храми УПЦ МП на Донбасі служили складами зброї для російських військ. веб-сайт. URL: <https://arostrophe.ua/ua/article/society/2016-07-04/hramyi-upts-mp-na-na-donbasse-slujili-skladami-oruziya-dlya-rossijskih-voysk/5939> (дата звернення: 04.04.2022 р.).
35. Тисячний В. Якби не УПЦ МП, в Україні не було б війни – Філарет. Суспільство. 2019.
36. Хмільовська О. Загрози українській державі внаслідок діяльності російської православної церкви. веб-сайт. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/06/khmiolvskaja_zagrozy.pdf. (дата звернення: 21.07.2022 р.).
37. Чернишов К. УПЦ отпраздновала «день воссоединения Крыма с Россией» Релігія в Україні. Вера и религия. Философия и религия в Украине. веб-сайт. URL: www.religion.in.ua (рос.). (дата звернення: 04.04.2022р.).
38. Швець Л. Митрополит УПЦ отслужил молебен для российских войск, признав Россию «нашим Отечеством» и «еликой морской державой» Релігія в Україні. Вера и религия. Философия и религия в Украине. URL: www.religion.in.ua (рос.). (дата звернення: 04.04.2022 р.).
39. Шевченко Н. УПЦ МП залишилася без фінансової підтримки. веб-сайт. URL: https://archive.is/20120713075712/news.dt.ua/SOCIETY/upts_mp_zalishilasya_bez_finansovoyi_pidtrimki-84380.html (дата звернення: 03.04.2022 р.)

REFERENCES

1. Anisimov V. Mytropolyt Onufriy: “Khrystos – tse myr. I vsi, khto z Nym, povynni zupynyty brat-ske krovoprolyttya” [Metropolitan Onufriy: “Christ is peace. And all who are with Him must stop fraternal bloodshed”]. *Ukrayina Pravoslavna: website*. URL: [http://pravoslavye.org.ua/2014/08/mytropolyt-onufriy-khrystos-tse-my/\(ros.\)](http://pravoslavye.org.ua/2014/08/mytropolyt-onufriy-khrystos-tse-my/(ros.)) (data zvernennia: 04.04.2022 r.) [in Russian].
2. Arkhymandryt Serafym (Pankratov). Yak my nalashtuvaly proty sebe ukrayinske suspilstvo [How we turned Ukrainian society against us]. *website*. URL: <https://www.ethos.org.ua/upcz-yak-my-nalashtuvaly-proty-sebe-ukrayinske-suspilstvo-rus/?fbclid=IwAR0-4OQ4>. (data zvernennia: 04.04.2022 r.) [in Ukrainian].
3. Bazar O. Bilsh nizh polovyna parafiyans UPTS Moskovskoho patriarkhatu pidtrymuyut rozirvannya zvyazkiv z RPTS, – opytuvannya [More than half of the parishioners of the UOC of the Moscow Patriarchate support severing ties with the Russian Orthodox Church, survey]. *website*. URL: https://lb.ua/society/2022/03/10/508923_bilsh_nizh_polovina_parafiyans_upts.html. (data zvernennia: 06.04.2022 r.) [in Ukrainian].
4. Balaba O. Den mista v Odesi svyatkuvaly kolyshni “rehionaly” ta Moskovskyy patriarkhat [City Day in Odesa was celebrated by the former “regionals” and the Moscow Patriarchate]. *website*. URL: http://espresso.tv/news/2016/09/02/den_mista_v_odesi_svyatkuvaly_kolyshni_quotregionallyquot_ta_moskovskyy_patriarkhat. (data zvernennia: 04.04.2022 r.) [in Ukrainian].
5. Berest V. Tserkovnyy perevorot: prorosyyski syly berut horu v UPTS MP [Church coup: pro-Russian forces are gaining ground in the UOC MP]. *website*. URL: http://fleet.sebastopol.ua/morskaya_derjava/2003_1/kortka_istorija_stvorennja_up. URL: <http://tyzhden.ua/Politics/42976>. (data zvernennia: 03.04.2022 r.) [in Ukrainian].

6. Bondar P. Nezbahnenni shlyakhy Hospodni. Korotka istoriya stvorenniya UPTS KP [Unfathomable ways of God. A brief history of the creation of the UOC KP]. *websiti*. URL: http://fleet.sebastopol.ua/morskaya_derjava/2003_1/korotka_istorija_stvorennija_upts_kp/printable. (data zvernennia: 06.05.2022 r.) [in Ukrainian].
7. Horyevoy D. Pereyenuvannya UPTS (MP). Chomu zakon Ukrayiny dosi ne zapratsyuvav? [Renaming of the UOC (MP). Why has the law of Ukraine not yet worked?]. *websiti*. URL: www.radiosvoboda.org/a/tserkva-moskovskoho-patriarkhatu-pereyenuvannya/31175863.html. (data zvernennia: 08.05.2022 r.) [in Ukrainian].
8. Horyevoy D. Yak Moskovskyy patriarkhat pratsyuye proty Ukrayiny na zovnishniy areni? [How does the Moscow Patriarchate work against Ukraine in the external arena?]. *websiti*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/upc-mp-moskovsky-patriarkhat-viyna/31124061.html>. (data zvernennia: 09.04.2022 r.) [in Ukrainian].
9. Horobets KH. Vselensky patriarkh: Prysutnist Moskovskoho patriarkhatu shkodyt interesam ukrajinskoyi natsiyi [Ecumenical Patriarch: The presence of the Moscow Patriarchate harms the interests of the Ukrainian nation]. *websiti*. URL: <https://web.archive.org/web/20190528170533/https://glavcom.ua/interviews/vselenskiy-patriarkh-varfolomiy-prisutnist-moskovskogo-patriarkhatu-zavdaje-shkodi-interesam-ukrajinskoji-naciji-i-jednosti-ukrajinskogo-narodu-597377.html>. (data zvernennia: 07.04.2022 r.) [in Ukrainian].
10. Hrabovskyy S. Diyi UPTS (MP) pid chas karantynu: relihiynny fundamentalizm chy shchos inshe? [Actions of the UOC (MP) during the quarantine: religious fundamentalism or something else?]. *websiti*. URL: www.radiosvoboda.org. (data zvernennia: 10.04.2022 r.) [in Ukrainian].
11. Gudzyk K. Vizantiyskyy styl [Byzantine style]. *websiti*. URL: <https://day.kyiv.ua/ru/article/podrobnosti-vizantiyskiy-stil> (data zvernennia: 01.04.2022 r.) [in Ukrainian].
12. Dym N. Dva svyashchennyky UPTS MP v Kadiivtsi blahoslovlyly polk “kozakiv LNR” na viynu z Ukrayinoyu [Two priests of the UOC MP in Kadiivka blessed the “Cossacks of the LPR” regiment for the war with Ukraine]. *websiti*. URL: <https://novnamia.com/2017/10/19/dva-svyashheniki-upts-mp-v-kadiivtsi-blagoslovili-polk-kozakiv-inr-na-viynu-z-ukrayinoyu> (data zvernennia: 04.04.2022 r.) [in Ukrainian].
13. Yevseyeva T. Arkhiereyskyy sobor UPTS v Kharkovi [UOC Bishops Cathedral in Kharkiv]. *websiti*. URL: <https://web.archive.org/web/20200926040928/https://www.jnsm.com.ua/h/0527T>. (data zvernennia: 01.04.2022 r.) [in Ukrainian].
14. Yepyskop Lonhyn (Zhar): YA ne blahoslovlyayu vas yty na viynu [I do not bless you to go to war]. *websiti*. URL: <http://pravoslavie.org.ua/threads/episkop-longin-zhar-ja-ne-blagoslovlyayu-vas-idi-na-vojnu.5736>. (data zvernennia: 04.04.2022 r.) [in Ukrainian].
15. Zayava Svyashchenoho Synodu UPTS shchodo situatsiyi v ukrajinskomu i svitovomu Pravoslavlyi [Statement of the Holy Synod of the UOC regarding the situation in Ukrainian and world Orthodoxy]. *websiti*. URL: <http://news.church.ua/2019/04/03/zayava-svyashchennogo-sinodu-upc-shhodo-situsciji-v-ukrajinskomu-i-svitovomu-pravoslavlyi#more-273416>. (data zvernennia: 03.06.2022 r.) [in Ukrainian].
16. Zdioruk S. Moskovskyy patriarkhat yak mekhanizm destruktivnoyi natsionalnoyi yednosti v Ukrayini [The Moscow Patriarchate as a mechanism for the destruction of national unity in Ukraine]. *websiti*. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-06/Moskovskyy%20patriarkhat%20yak%20mekhanizm%20destruktivnoyi%20natsionalnoyi%20yednosti%20v%20Ukrayini>. (data zvernennia: 03.04.2022 r.) [in Ukrainian].
17. Ivanov I. S. Vystuplenye Mynstra ynostrannykh del Rossyy Y.S. Yvanova na VIII Vsemyrnom Russkom Narodnom Sobore, Serhyev Posad, 3 fevralya 2004 h. (otdelnyy otytsk) [Speech by the Minister of Foreign Affairs of Russia I.S. Ivanova at the VIII World Russian Peoples Council]. *Soobshchenyya Mynysterstva ynostrannykh del Rossyyskoy Federatsyy. –2004 h. –04 fevralya. –S. 6* [in Russian].
18. Kravchenko O. Z 24 lyutoho do PTSU pereyshlo 600 parafiy Moskovskoho patriarkhatu [Since February 24, 600 parishes of the Moscow Patriarchate have transferred to the OCU]. *websiti*. URL: https://lb.ua/society/2022/06/03/518902_z_24_lyutogo_z_upts_mp_pereyshli_ptsu.html (data zvernennia: 03.04.2022 r.) [in Ukrainian].
19. Kyrlyuk T. Radi proponuyut zaboronyty Moskovskyy patriarkhat v Ukrayini [The Council proposes to ban the Moscow Patriarchate in Ukraine]. *websiti*. URL: <https://www.dw.com/uk/radi-proponuiut-zaboronyty-moskovskyyi-patriarkhat-y-ukraini/a-61300043> (data zvernennia: 03.04.2022 r.) [in Ukrainian].
20. Kryvosheyev D. V Moskovskomu patriarkhati poyasnyly, chomu ne vshanuvaly pamyat biytsiv ATO [The Moscow Patriarchate explained why the memory of the ATO fighters was not commemorated]. *websiti*. URL: http://espresso.tv/news/2015/05/09/v_patriarkhat_poyasnyly_chomu_ne_vshanuvaly_pamyat_biytsiv_ato (data zvernennia: 04.04.2022 r.) [in Ukrainian].
21. Mazurenko YE. Mytropolyt Onufriy (UPTS MP) pro prychyny Holodomoru: “Katyuzi po zasluzi” [Metropolitan Onufriy (UPC MP) on the causes of the Holodomor: “The Katyusha deserve it.”]. *websiti*. URL: https://risu.ua/mitropolit-onufriy-upc-mp-pro-prichini-golodomoru-quot-katyuzi-po-zasluzi-quot-komentar-chitacha_n26343. (data zvernennia: 05.07.2022 r.) [in Ukrainian].
22. Maltsev V., Rohatyn V., Laktyushyn V. Ynterfaks-Relyhyya: V Ukraynskoy pravoslavnoy tserkvy vozmushcheny vneshnyem mytropolyya Onufriya v bazu sayta “Myrotvorets” [The Ukrainian Orthodox Church is outraged by the inclusion of Metropolitan Onufriy in the database of the “Peacemaker”]. *websiti*. URL: www.interfax-religion.ru. (data zvernennia: 13.04.2022 r.) [in Ukrainian].
23. Milanova YA. “Rosyyska pravoslavna tserkva v Ukrayini” : Rada zobovyazala UPTS MP pereyenuvatys [“Russian Orthodox Church in Ukraine”: The Council obliged the UOC MP to change its name]. *websiti*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-46632682> (data zvernennia: 03.04.2022 r.) [in Ukrainian].
24. Minchuk O. Zareyestruvaly zakonoprojekt [The bill was registered]. *websiti*. URL: <https://www.telegraf.in.ua/kremenchug/10104821-u-vru-zareyestruvali-zakonoprojekt-pro-zaboronu-rpc.html>. (data zvernennia: 03.04.2022 r.) [in Ukrainian].

25. Moskov YA. Batky blahaly na kolinakh: u Zaporizhzhii zchynivsya skandal cherez vidmovu svyashchennyka UPTS MP vidspivaty dytnu [Parents begged on their knees: a scandal broke out in Zaporizhzhia due to the refusal of a priest of the UOC MP to mourn the child]. *websiti*. URL: <https://www.unian.ua/society/2333237-batki-blagali-na-kolinah-u-zaporizhzhii-zchynivsya-skandal-cherez-vidmovu-svyaschenika-upts-mp-vidspivati-ditnu.html> (data zvernennia: 04.04.2022 r.) [in Ukrainian].
26. Patriarkh Filaret Denysenko. Ukrayinska pravoslavna Tserkva Kyivskyy Patriarkhat (UPTS KP) [Ukrainian Orthodox Church Kyiv Patriarchate (UPC KP)]. *websiti*. URL: <https://www.ctrkva.info/church/vil-zakonnyi-pomisnyi-sobor-ups-1-3-lystopada-1991-r-ta-rozkolnytskyi-tak-zvanyi-kharkivskiy-sobor-27-travnia-1992-r-zakinchennia>.www.cerkva.info (data zvernennia 02.04.2022 r.) [in Ukrainian].
27. Patriarkhiya RPTS. U Rosiyskiy Pravoslavniy Tserkvi pobachyly “myrotvorchist” u vtorhneni Rosiyi v Ukrayinu [The Russian Orthodox Church saw “peacemaking” in Russias invasion of Ukraine]. *websiti*. URL: <http://www.patriarchia.ru/ua/db/text/3606220.html>. (data zvernennia 11.06.2022 r.) [in Russian].
28. Perun V. “Zareyestruvala zakonoprojekt pro zaboronu RPTS” [“Registered draft law banning the Russian Orthodox Church”]. *websiti*. URL: https://lb.ua/society/2022/03/28/511376_zareiestruvala_zakonoprojekt_pro.html (data zvernennia: 03.04.2022 r.) [in Ukrainian].
29. Protoiyerey Vladyslav Tsypin. Kurs tserkovnoho prava [Church law course]. Khrystyianske zhyttya. 2004. S. 286–288 [in Russian].
30. Repetukha A. SBU nahryanula na vecherynku relyhyoznoy orhanyzatsyy: nashly tort yz flahom “DNR” y oruzhye [The SBU raided the party of a religious organization: they found a cake with the “DPR” flag and weapons]. *websiti*. URL: <https://web.archive.org/web/20190221111939/https://www.unian.net/society/1083258-smi-sbu-nagryanula-na-vecherinku-pomoschnika-kivalova-nashli-tort-s-flagom-dnr-i-oruzje-foto.html> (data zvernennia: 04.04.2022 r.) [in Ukrainian].
31. Spodar YA. Avakov zaboronyv svyashchenyam UPTS MP stavaty kapelanamy [Avakov forbade UOC MP priests to become chaplains]. *websiti*. URL: https://web.archive.org/web/20180816194541/https://24tv.ua/avakov_zaboroniv_svyashhenyam_upts_mp_stavati_kapelanami_n853957. (data zvernennya: 03.05.2022 r.) [in Ukrainian].
32. Tandit YU. Politsiya porushyla pyat kryminalnykh sprav proty UPTS MP [The police initiated five criminal cases against the UOC MP]. *websiti*. URL: www.rbc.ua. (data zvernennia: 20.07.2022 r.) [in Ukrainian].
33. Tymchuk D. Khramy UPTS MP na Donbasi sluzhyly skladamy zbroyi dlya rosiyskykh viysk [UOC-MP temples in Donbas served as weapons depots for Russian troops]. *websiti*. URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/society/2016-07-04/hramy-upts-mp-na-na-donbasse-slujili-skladami-orujiya-dlya-rossiyskih-voysk/5939> (data zvernennia: 04.04.2022 r.) [in Ukrainian].
34. Tysyachnyy V. Yakby ne UPTS MP, v Ukrayini ne bulo b viyny – Filaret. Suspilstvo. 2019 [in Ukrainian].
35. Khmilovska O. Zahrozy ukrayinskiy derzhavi vnaslidok diyalnosti rosiyskoyi pravoslavnoyi tserkvy. veb-sayt. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/06/khmilovska_zagrozy.pdf. (data zvernennya: 21.07.2022 r.) [in Ukrainian].
36. Chernyshov K. UPTS otprazdnovala “den vossoedynenyya Kryma s Rossyey” » Relihiya v Ukrayini. Vera y relyhyya. Fylosofiya y relyhyya v Ukrayne. veb-sayt. URL: www.religion.in.ua (ros.). (data zvernennya: 04.04.2022 r.) [in Ukrainian].
37. Shvets L. Mytropolyt UPTS ot-sluzhyl moleben dlya rossyyskykh voysk, pryznav Rossyyu “nashym Otechestvom” y “velykoy morskoy derzhavoy” Relihiya v Ukrayini. Vera y relyhyya. Fylosofiya y relyhyya v Ukrayne. URL: www.religion.in.ua. (data zvernennya: 04.04.2022 r.) [in Russian].
38. Shevchenko N. UPTS MP zalyshylasya bez finansovoyi pidtrymky [UOC MP remained without financial support]. *websiti*. URL: https://archive.is/20120713075712/news.dt.ua/SOCIETY/upts_mp_zalishilasya_bez_f finansovoyi_pidtrimki-84380.html (data zvernennya:03.04.2022 r.) [in Ukrainian].